

Visie vooraf

Over vergrijzen, sparen en investeren

De Nederlandse economie lijkt krachtig aan te trekken, waarbij alle bestedingscomponenten aan de economische opleving bijdragen. De toename van het BBP-volume zal dit jaar op zo'n 2¾% uitkomen. Met voor 2007 een voorziene groeiversnelling tot boven de 3%, roept de huidige opleving herinneringen op aan de hoogconjunctuur van de jaren '90. Beleidsmakers wijzen dan ook tevreden naar het succes van het gevoerde beleid.

De huidige opleving moet echter wel in het licht worden gezien van de jarenlange stagnatie die eraan vooraf ging. Waar ons land in de jaren '90 structureel een betere economische prestatie neerzette dan de rest van Europa, was ons land de afgelopen jaren de trieste hekkensluiter. De krachtige opleving is dan ook voor een belangrijk deel een reactie op een lange periode van laagconjunctuur. Enige bescheidenheid bij de diverse beleidsmakers is dan ook op haar plaats.

Het huidige herstel moet ook niet worden gezien als een voorbode van een nieuwe langdurige hoogconjunctuur. In de jaren '90 kon ons land mede zo goed presteren dankzij een sterke stijging in de arbeidsparticipatie van vrouwen. Voor wat betreft de voor ons liggende jaren ligt een herhaling van deze succesformule niet voor de hand. Nederland betreedt de komende jaren namelijk 'uncharted territory': een niet eerder vertoonde stagnatie in de bevolkingsgroei en op niet al te lange termijn zelfs een daling van de potentiële beroepsbevolking. Nu de werkgelegenheid weer groeit en de werkloosheid afneemt worden de eerste knelpunten op de arbeidsmarkt alweer zichtbaar. Het ligt dan ook voor de hand dat de gematigde loonontwikkeling van de afgelopen jaren de komende tijd zal omslaan in haar tegendeel. Ook zal ons land de productiviteit per werkende moeten verhogen, willen wij ons BBP per capita op peil houden.

De vergrijzing en ontgroening van onze bevolking stellen de beleidsmakers in ons land voor grote uitdagingen. Deze liggen bijvoorbeeld op het terrein van de overheidsfinanciën, waar het CPB onlangs een studie aan wijdde. Op deze financiële kant van de zaak wordt in het beleidsmatige debat over de vergrijzing doorgaans sterk het accent gelegd. Belangrijke thema's als de financiële houdbaarheid van de AOW, de financiering van de gezondheidszorg en het al of niet verhogen van de effectieve pensioenleeftijd krijgen daarbij terecht veel aandacht. Toch bestaat de indruk dat andere gevolgen van de veranderende samenstelling van de bevolking, zoals de nodige infrastructuur, de gewenste omvang en samenstelling van het woningaanbod, de regionale dynamiek en de behoefte aan bedrijventerreinen wat onderbelicht blijven. De reële gevolgen van de vergrijzing, te weten een versmalling van het economisch draagvlak, moeten ook worden opgevangen door een zo effectief mogelijke inzet van de beschikbare arbeid in de marktsector. Dat vereist een hogere productiviteit per werkende, een betere kwalitatieve aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt (dus ook een beter functionerend onderwijsstelsel), een zo slank mogelijk overheidsapparaat en het zo goed mogelijk mobiliseren van de beschikbare arbeidsreserve.

Tegen deze achtergrond is het toch enigszins teleurstellend dat veel beleidsadviezen niet veel verder komen dan het credo: 'er moet meer worden gespaard'. Nederland behoort wereldwijd al tot het elitegezelschap der spaarkampioenen, getuige ook ons nationale spaaroverschot van circa 7½% van het BBP. Het nog verder opvoeren van dit spaaroverschot is niet raadzaam.

De uitdaging van de vergrijzing moet worden opgepakt door het gericht investeren in de kwaliteit van onderwijs, verbetering van de infrastructuur, het weer aantrekkelijk maken van ons land voor buitenlandse kenniswerkers en het opvoeren van productiviteitsverhogende investeringen. Dit laatste vergt een verbetering van het innovatieklimaat. Met sparen alleen kan ons land de uitdaging van de vergrijzing niet het hoofd bieden, net zo min als loonmatiging het ultieme antwoord op de Chinese uitdaging vormt. Investeren in kennis, kwaliteit en creativiteit zal ons in beide gevallen een heel stuk verder helpen.

Wim Boonstra
W.W.Boonstra@rn.rabobank.nl